

Sanktsioonide vältimise ning nendest kõrvalehoidmise tuvastamine ja ennetamine kaubanduses

Praktiline juhend ettevõtjatele

EL on kehtestanud Venemaa suhtes enneolematud piiravad meetmed, mis hõlmavad rohkem kui 50% ELi ja Venemaa vahelisest kaubandusest. ELi kaubandussanktsioonide tõhusust õõnestab ja vähendab sanktsioonide vältimine ja nendest kõrvalehoidmine. Venemaa ning Venemaaga seotud ELi ja kolmandate riikide ettevõtjad on leiutanud arvukalt viise, kuidas ELi sanktsioone vältida ja neist mööda hiilida. Kuigi põhitähelepanu on üksikisikutel ja üksustel, kes soodustavad sanktsioonidest kõrvalehoidmist tahtlikult ja teadlikult, on sama oluline märkida, et sanktsioonidest kõrvalehoidmisele kaasaaitamine võib toimuda ka teabe ja piisava koolituse puudumise tõttu nii era- kui ka avalikus sektoris.

Sanktsioonide määrad on Euroopa Liidu liikmesriikides otseselt kohaldatav õigus. Sanktsioonidest kõrvalehoidmine on määrustega keelatud ja see on liikmesriikide õigusaktide kohaselt karistatav kuritegu. ELi Venemaa vastu suunatud valdkondlikke ja individuaalseid sanktsioone¹ tuleks rakendada paralleelselt. See tähendab näiteks, et kui eksporditoiming ei ole valdkondlike sanktsioonidega keelatud, peaks ettevõtte siiski rakendama individuaalseid sanktsioone ja tagama, et eksporditavad kaubad või tehnoloogiad ei tooks kasu sanktsioonide all olevatele isikutele ega nende omandis või kontrolli all olevatele üksustele. Kohaldatavate ELi määrustega on ELi ettevõtjatele (ja ELis tegutsevatele ettevõtjatele) kehtestatud kohustus külmutada sanktsioonide all olevate isikute varad ning keeld teha rahalisi vahendeid ja majandusressursse neile otseselt või kaudselt kättesaadavaks.

Kõik ettevõtjad peaksid kehtestama ja rakendama sisemised suunised ELi sanktsioonide järgimise kohta ning neid korrapäraselt ajakohastama (nõuetekohane hooldus). Suunistes tuleks arvesse võtta ettevõtte ärimudelit, geograafilisi piirkondi ja äritegevuse omadusi ning klientide ja töötajate asjakohast riskihindamist. Äriühingu teadlikud äriotsused peaksid põhinema parimal saadaoleval teabel sanktsiooniriskide kohta ja piisaval hooldusmeetmete rakendamise menetlusel, sealhulgas kliendi tundmise (know your customer, KYC) menetlusel. Äriühing peaks need vastavalt dokumenteerima.

Sanktsioonidest kõrvalehoidmise tuvastamiseks ja selle vältimiseks on vaja praktilisi juhiseid. Siinne dokument on koostatud sel eesmärgil. Juhendi eesmärk on toetada äriühingute vastutustundlikku äritegevust. Dokumendis esitatakse hoolduskohustuse täitmise soovitusel ja siiani koostöös Euroopa ametiasutustega kindlaks tehtud ohumärgid võimaliku sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise tuvastamiseks. Dokumendis soovitatakse praktilisi viise sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise uurimiseks ja tuvastamiseks. Igasugune teave võimaliku või avastatud sanktsioonide vältimise või nendest kõrvalehoidmise kohta tuleks edastada ELi liikmesriikide pädevatele asutustele. Siinne juhend on pidevalt muutuv dokument ja seda ajakohastatakse niipea, kui selle vajadus on kindlaks tehtud.

Juhend ei ole olemuselt kohustuslik. See on ekspertide tasandil koostatud memorandum, milleks on kasutatud erinevate ELi ja liikmesriikide ametiasutuste juhiseid ja nende järeldusi sanktsioonidest kõrvalehoidmise kohta.

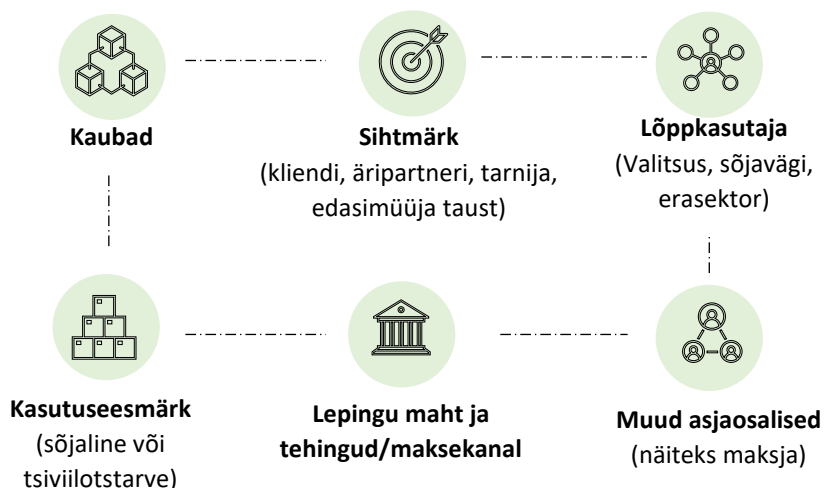
¹ Individuaalsed sanktsioonid on suunatud isikutele, kes vastutavad Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja iseseisvust kahjustavate meetmete toetamise, rahastamise või rakendamise eest või kes saavad nendest meetmetest kasu. Individuaalsed sanktsioonid võivad olla suunatud ka isikute või üksuste vastu, kes hoiavad kõrvale ELi sanktsioonidest või aitavad sanktsioonidest kõrvalehoidmisele kaasa.

Dokument koosneb järgmistest osadest:

1. Mis on riskihindamine ja milliste teguritega tuleks selles arvestada?
2. Küsimused, mida tuleb arvesse võtta ettevõtte klienditundmise menetluses
3. Ohumärgid Venemaa või kolmandate riikidega seotud äritegevuses
4. Praktiline juhend Euroopa äriühingutele nõuetekohase hoolsuse tagamiseks sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise riski hindamisel
5. I lisa
 1. Kuidas määrata kindlaks omandiline kuuluvus ja kontroll?
 2. Mida tähendab „tegelik kasusaaja“ ja miks on see oluline?
6. II lisa – Kontaktpunktid lisateabe saamiseks ja võimalikust sanktsioonide vältimisest ja nendest kõrvalehoidmisest teavitamiseks.

1. Mis on riskihindamine ja milliste teguritega tuleks selles arvestada?

Asjakohane **riskipõhine lähenemisviis** aitab äriühingutel hallata võimalikke sanktsioonidega seotud ohte ja nõrkusi oma tegevuskeskkonnas. Riskihindamine (lisateavet leiab näiteks [piiravate meetmetega seotud hoolsuskohustust käsitlevate küsimuste ja vastuste dokumendist](#)) on võimalike riskide tuvastamise protsess, mille käigus hinnatakse sündmuse toimumise tõenäosust ja sündmuse põhjustatavat võimalikku kahju. Hindamise kohaldamisalas ja ulatuses võiks võtta arvesse järgmist.

2. Küsimused, mida tuleb arvesse võtta ettevõtte klienditundmise menetluses

Võimalike sanktsioonide vältimise või nendest kõrvalehoidmise riskide analüüs peaks olema osa ettevõtte tavapärasest klienditundmise menetlusest. Klienditundmise menetluse korraldamisel tuleks arvesse võtta järgmisi põhiküsimusi.

- Kas teie toote/teenuse suhtes kohaldatakse sanktsioone?
- Kas teie äripartner on sanktsioonide loetelus või sanktsioonide all oleva isiku omandis või kontrolli all?
- Kas teie äripartner on seotud üksustega, mis on omakorda seotud näiteks Venemaa kaitsesektoriga või üksustega, kelle suhtes on kahtlus või kelle kohta on teada, et nad müüvad Venemaale sanktsioonide alla kuuluvaid kaupu ja tehnoloogiaid?
- Kas teie äripartneri aktsionär või osanik, juhtorgani (juhatus, nõukogu vms) liige või mõni kõrgtaseme juht (nt tegevjuht, finantsjuht) on seotud üksustega, mis on omakorda seotud näiteks Venemaa kõrgete ametnike / riikliku taustaga isikute, Venemaa kaitsesektoriga või üksustega, kelle suhtes on kahtlus või kelle kohta on teada, et nad müüvad Venemaale sanktsioonide alla kuuluvaid kaupu ja tehnoloogiaid?
- Milline on kavandatav tehing ja kas esineb sanktsioonidest kõrvalehoidmise oht? Kas juhtumil on mõni ohuolukorra tunnusoolest (vt võimalike ohuolukordade üksikasjalikku loetelu allpool)?
- Kes on lõppkasutaja? Kas lõppkasutaja sertifikaadi saab esitada? Palun olge teadlik, et teile võidakse esitada võltsitud lõppkasutaja sertifikaat.
- Kes on maksja? Millist panka maksja kasutab?
- Kas teie ärileping sisaldab sanktsioonidest kõrvalehoidmise ja vastutuse klauslit?
- Kas olete kehtestanud oma äriühingus sisemised klienditundmise menetlused ja need kirjalikult dokumenteerinud?

3. Ohumärgid Venemaa või kolmandate riikidega seotud äritegevuses

ELi ja liikmesriikide erinevate asutuste teabe ja tähelepanekute põhjal on kindlaks tehtud järgmised sanktsioonidest kõrvalehoidmise ohumärgid.

1. Euroopa äriühingu **eksport suunatakse ümber kolmandatesse riikidesse**, mille ettevõtjad² on teadaolevalt aidanud Venemaa ettevõtjatel importida sanktsioonide alla kuuluvat kaupa ja tehnoloogiat, ning on piisavalt alust arvata, et **kaupade ja tehnoloogia lõppsihtkoht on Venemaa**;
2. Erilist tähelepanu tuleks pöörata kodumaistele/Euroopa ettevõtetele,
 - a. kes on Venemaaga pikka aega kaubelnud;
 - b. kelle äritegevus viitab Venemaaga toimuvale kaubandusele;
 - c. kes on alles hiljuti muutnud oma tegevust või alustanud tegevust välismaal, näiteks kolmandates riikides;
 - d. kelle tegevus (eksport, import ja finantstehingud) erineb oluliselt varasemast;
3. **uus** äripartner **kolmandas** riigis;
4. äripartner on **hiljuti asutatud** või ühinenud sanktsioonide all oleva üksusega või sanktsioonide all olevate üksuste või isikutega seotud üksusega;
5. äripartner **jagab aadressi** mitmete kümnete erinevate ettevõtetega (nt see on tõenäoliselt riulifirma);
6. tegevjuht/juhataja **ei ole kunagi aruteludeks kättesaadav**, st kogu suhtlus käib tavatöötaja või esindaja kaudu, kellel näib olevat üldine volitus;
7. **muutused omandistruktuuris** (äriühing vahetab omaniku üksuse vastu, mis ei kuulu sanktsioonide alla, eriti kui omandiõiguse üleminek on ajaliselt seotud sanktsiooni alla kuulumisega);
8. omandilise kuuluvuse või juhtimiskorralduse **keerukus** ja **varjatud äriühingute** kasutamine (sealhulgas pereliikmete kasutamine, keerulised ärikorraldused, aktsiate või osade ülekandmine, äriühingute nimede muutmine, tuntud *offshore*-kohtade kasutamine);
9. Venemaa ettevõtete **paiknemine koos sanktsioonide all olevate üksustega** ja osalemine kaubanduses;
10. äripartner on ettevõtte, mis keskendub **kaubaveole**(transpordiettevõtteid on kasutatud sanktsioonidest kõrvalehoidmiseks) või kaupade või teenuste agentuur/vahendaja/maakler.
11. Maksete ja teabevahetusega seotud ohumärgid:
 - a. **ebatavalised makseviisid** või vääriring;
 - b. mitu **maksekorda**;

² Vt näiteks USA rahandusministeeriumi finantskuritegude õiguskaitse võrgustiku (FinCEN) ja USA tööstus- ja julgeolekubüroo (BIS) teatis sanktsioonidest kõrvalehoidmise katsete kohta ekspordikontrolli kontekstis ([FinCENi ja BISi ühine hoiatus](#)).

- c. **ülekanDED on seotud sanktsioonide alla kuuluvate** isikute või üksustega (nt maksed sanktsioonide alla kuuluva üksuse nimel);
- d. maksed, mis tehakse või mis saadakse **kolmandatelt isikutelt**;
- e. raha piiriülene liikumine;
- f. **Venemaa või Valgevene domeenid** elektroonilise side jaoks;
- g. **Venemaa või Valgevene telekommunikatsioonioperaatorite** teenused (tuvastatavad suunakoodi järgi);
- h. **krüptitud sõnumiplatvormide** (nt WhatsApp, Signal jne) eelistamine suhtlemiseks **ilma näilise põhjuse**ta;

12. **Muud märgid**, nt kaubanduslepingu sõlmimine **kolmanda isikuga, pereliikmete** kasutamine);

13. **Toodete ja teenustega seotud ohumärgid:**

- a. Vt Euroopa Komisjoni avaldatud prioriteetsete lahinguväljakaupade ja majanduse seisukohalt määrava tähtsusega kaupade loetelud.
- b. Krüptoteenused³:
 - i. kliendi tehingud on algatatud Venemaal, Valgevenes või rahapesuvastase töökonna tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise puudustega riikides asuvatelt IP-aadressidelt või saadetud nendele;
 - ii. kliendi tehingud on seotud **virtuaalvääringu aadressidega**, mis on seotud **sanktsioonide** subjektidega;
 - iii. tehing on otseselt või kaudselt seotud **Venemaal** asuvate **virtuaalvääringu vahendusplatvormide** või -teenustega;
 - iv. klient algatab rahaülekande, mis hõlmab virtuaalvääringute segamise teenust (*crypto mixing service*);
- c. **väärtusliku vara** kasutamine;
- d. kauba päritolu varjamine:
 - i. tootekoodi **muutmine**.

14. **Sektoriga seotud ohumärgid:**

- a. transpordisektor, logistika:
 - i. kaupu ostev klient on **hiljuti registreeritud**;
 - ii. kliendi tegevus **ei vasta** ostetud toote kategooriale;
 - iii. kaupu veetakse **ebalooigilist marsruuti** mööda (pikem või ebatavaline marsruut);
 - iv. kliendil olid enne 24. veebruari 2022 ärisuhted praeguste **loetellu kantud** isikute või -üksustega ja/või klient tegi tehinguid, mis hõlmasid tooteid, mille suhtes kehtivad praegu **ekspordipiirangud**;
 - v. klient esitab **ebatäielikku teavet** toote lõppkasutaja ja/või lõppkasutuse kohta ning väldib lisateabe esitamist, kui talt seda küsitakse;
 - vi. kauba kirjeldus kaubandus-/finantsdokumentides on **ebamäärane ja eksitav**.
- b. Õigus- ja maksunõustamistevõtted – võimalikud sanktsioonidest kõrvalehoidmise soodustajad. NB! Sageli on vaja õigusnõustamist sanktsioonide järgimise kohta, kuid sanktsioonide järgimist käsitlev õigusnõustamine võib kergesti lõppeda sanktsioonidest kõrvalehoidmisele kaasaaitamisega.

³ Et lugeda lähemalt krüptoteenustega seotud ohumärkidest vt [FinCENi hoiatus, FIN-2022-Alert001, 7. märts 2022](#), [eribülletään Venemaaga seotud rahapesutegevuse kohta](#).

- c. Energia-, lennundus-, elektroonika- ja muud kõrgtehnoloogia sektorid – pöörake tähelepanu transpordiettevõtetele ja transiidisadamatele ning toodetele, mille puhul on otsene oht, et neid kasutatakse Venemaal sõjalistel eesmärkidel.

15. **Tüüpilised rahapesu ohumärgid.** Palun vaadake veebisaiti <https://fiu.ee/oigusaktid-ja-juhendid/juhendid>

4. Praktiline juhend Euroopa äriühingutele nõuetekohase hoolsuse tagamiseks sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise riski hindamisel

Selle jaotise koostamisel on kasutatud Iraaniga kauplevate ELi ettevõtetele mõeldud komisjoni vastuseid küsimustele piiravate meetmete kohaldamisega seotud hoolsuskohustuse kohta ning eri ametiasutuste järeldusi sanktsioonidest kõrvalehoidmise kohta.⁴

1. Veenduge, et kogute kliendilt vähemalt järgmise põhiteabe:

- a. üksuse täielik nimi;
- b. õiguslik vorm (börsil noteeritud äriühing, aktsiaselts, osaühing, jne);
- c. registrikood;
- d. kas tegu on era- või riigiettevõttega;
- e. peamine kontaktisik, aadress, telefon ja kodulehe aadress;
- f. juhtkonna liikmete täisnimed, sünniajad ja -kohad, isikukoodid ning riikliku taustaga isiku staatused;
- g. aktsionäride või osanike täisnimed ja aktsiate või osade arv, sünniajad ja -kohad, isikukoodid ning riikliku taustaga isiku staatused;
- h. tegelik kasusaaja (et saada lisateavet, vt I lisa);
- i. juhtkonna ja aktsionäride või osanike sidemed riikliku taustaga isikute ja sanktsioonide subjektidega;
- j. tegevus, tooted.

2. Kontrollige sanktsioonide olemasolu ja avalikku teavet.

- a. **Sanktsioonide kontroll:**
 - i. kontrollige, kas teie toote või teenuse suhtes kehtivad sanktsioonid;
 - ii. kontrollige, kas äripartneri suhtes kehtivad sanktsioonid; kontrollige kõiki äriühinguid, aktsionäre või osanikke ja juhtkonna liikmeid ELi konsolideeritud majandussanktsioonide loetelu ja muude asjakohaste sanktsioonide loetelude alusel (nt USA must nimekiri „Specially Designated Nationals“ (SDN)).

NB! Äriühing peaks tegema sanktsioonide kontrolli, et tagada vastavus kohaldatavatele sanktsioonidele.

- b. **Avalikest allikatest pärit teave:** uurige äriühingu veebisaiti, uudiseid ja internetti. Meediaandmebaasid ja üldine meedia tuleks läbi vaadata, et leida teavet selliste teemade kohta nagu:
 - i. seotus terrorismi rahastamise või terroristliku tegevusega;
 - ii. seosed organiseeritud kuritegevuse või relvakaubandusega;

⁴ https://finance.ec.europa.eu/system/files/2020-01/faqs-restrictive-measures-iran_en.pdf

- iii. rahapesu;
- iv. juurdlused ja olulised kohtuvaidlused;
- v. süüdistused altkäemaksus ja korrupsioonis osalemise kohta; ja/või
- vi. juurdlused või sanktsioonid.

3. Kontrollige järgmistele küsimustele vastamise teel, kas te tõesti tunnete oma äripartnerit ning kaupade ja tehnoloogiate sihtkohta.

- a. Kas tunnete oma praeguseid ja tulevase äripartnereid (vastavus klienditundmise põhimõttele), nende tausta ja omandisuhete ahelat ning kontrolli ja juhtimist?
Lisateave omandilise kuuluvuse ja kontrolli kohta on esitatud I lisas.
- b. Kas teie klient/äripartner tegutseb läbi ahela? Kas omandisuhete ahelat tegeliku kasusaajani on keeruline kindlaks teha?
- c. Kas te tunnete nende äritegevust ja märkate võimalikke muutusi äriprofiilis? Kas partneril on või oli sidemeid riikliku taustaga isikute või sanktsioonide all olevate isikute või üksustega?
- d. Mis on uue äripartneri puhul uue ärisuhte põhjus?
- e. Kas teie uuel äripartneril on füüsiline asukoht ja avalik veebisait?
- f. Kas kliendi tegevusvaldkond on kooskõlas tellitud/tarnitud kaupade ja tehnoloogiaga?
- g. Kui usaldusväärne on eksporditud kaupade või tehnoloogiate lõplik kasutus, arvestades ettevõtte äriprofiili ja projekte? Kas ettevõtte suudab esitada piisavalt dokumente, et tõendada lõplikku kasutamist?
- h. Kust on pärit tooted/tehnoloogia, mida teie äripartner pakub/müüb?
- i. Kuidas kõnealuseid kaupu/tehnoloogiat transporditakse? Milliseid marsruute kavatsetakse kasutada?
- j. Kas teie klient/äripartner esitas kirjalikud dokumendid ettevõtte tausta ja ärijuhtumise kohta?
- k. Kas teie klient kaupleb kaupade/tehnoloogiaga, mille suhtes kehtivad ekspordi-/impordipiirangud?
- l. Kas kliendi tellitud kaupade maht on viimasel ajal suurenenud viisil, mis ei vasta tema teadaolevatele/tavalistele lõpptarbivate vajadustele/ärile?
- m. Kas kolmandatesse riikidesse eksporditavate kaupade/tehnoloogia lõppkasutaja on logistikaladu?

4. Kasutage kogutud teabe kontrollimiseks ametlikke allikaid.

- a. Ametlikud äriregistrid liikmesriikides ja kolmandates riikides;
- b. tegeliku kasusaaja registrid (vajaduse korral);
- c. muud asjakohased registrid (kinnistusraamat, maksuregister, riigihangete register jne).

5. Kasutage oma võrgustikke, et hankida lisateavet või jagada teavet (vajaduse korral).

1. Küsige lisateavet oma kaubanduskodadest, ELi ettevõtjate ühendustest ja ELi liikmesriikide ettevõtjate ühendustest välismaal.
2. Kasutage teiste turul tegutsevate ettevõtete kogemusi (kui see on asjakohane).

6. Dokumenteerige taustakontroll ja uurimine.

1. Dokumenteerige protsess:
 - a. sanktsioonide kontroll;
 - b. negatiivse meediakajastuse kontroll;
 - c. juhtumiga seotud teabevahetus kliendi/äripartneriga;
 - d. päringud eri isikutele.
2. Dokumenteerige protsessi käigus saadud teave ja faktid, mille te äriotsuse tegemisel aluseks võtate.

7. Teavitage ametiasutusi sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise juhtumitest.

- a. Te võite teavitada oma riiklikku pädevat asutust tuvastatud sanktsioonide vältimise ja nendest kõrvalehoidmise katsetest ja juhtumitest (või nende kahtlustest) (kontaktpunktide loetelu on esitatud siinse tehnilise dokumendi II lisas).
- b. Sanktsioonide vältimisest või nendest kõrvalehoidmisest võib teatada ka [ELi rikkumisest teatamise vahendi](#) kaudu.

ILISA

1. Kuidas määrata kindlaks omandiline kuuluvus ja kontroll?

ELi ettevõtja jaoks ei ole alati selge, kes omab otseselt või kaudset kontrolli tema äripartneri üle⁵. Sellegipoolest **peavad** ELi ettevõtjad **tagama**, et nad ei tee majandusressursse (otseselt või kaudselt) kättesaadavaks isikule või üksusele, kelle suhtes kohaldatakse ELi piiravaid meetmeid, tehes tehinguid üksusega, mida selline isik või üksus kontrollib või mis on tema omandis. Lisaks sellele tuleb külmutada rahalised vahendid ja majandusressursid, mis kuuluvad isikule või üksusele, kelle suhtes kohaldatakse ELi piiravaid meetmeid, ning mis on selle isiku või üksuse omandis, valduses või kontrolli all.

Euroopa Liidu Nõukogu on avaldanud juhendi „Euroopa Liidu parimad tavad piiravate meetmete tõhusaks rakendamiseks“ omandilise kuuluvuse ja kontrolli tõlgendamise kohta (edaspidi „ELi parimad tavad“).⁶ Lisaks sellele on komisjon avaldanud juhendi ja põhjalikud vastused korduma kippuvatele küsimustele (üle 500), mis hõlmavad paljusid teemasid, ning jätkab nende ajakohastamist, et aidata sidusrühmi sanktsioonipakettide kohaldamisel.⁷

Omandiline kuuluvus

ELi parimate tavade punktis 62 on sätestatud, et „hindamisel, kas juriidiline isik või üksus on teise isiku või üksuse omanduses, on kriteeriumiks 50% või suurem juriidilise isiku või üksuse varaliste õiguste omamine või enamusotsustusõigus neis. Kui see kriteerium on täidetud, loetakse juriidiline isik või üksus teise isiku või üksuse omanduses olevaks“.

Komisjon on andnud oma vastustes korduma kippuvatele küsimustele juhiseid selle kohta, kuidas võtta arvesse koguosalust.

8. Koguosalus. Kui kaks või enam loetellu kantud isikut on loetellu kandmata üksuse vähemusaktsionärid või -osanikud, kuid nad omavad kokku rohkem kui 50% üksusest, siis kas selle üksuse omanikeks tuleks pidada loetellu kantud isikuid?

Viimane ajakohastamine: 8. aprill 2022

Arvesse tuleb võtta koguosalust üksuses. Näiteks kui üks loetellu kantud isik omab 30% üksusest ja teine loetellu kantud isik 25% üksusest, tuleks üksus lugeda loetellu kantud isikute omandiks.⁸

Komisjon on andnud ka juhiseid, kuidas võtta arvesse muutusi omandi- ja organisatsioonilistes struktuurides.

5. Kas varad tuleb külmutada, kui loetellu kantud isiku varad anti enne loetellu kandmist üle kolmandale isikule (nt pereliikmele), kes ei ole kantud loetellu?

Viimane ajakohastamine: 8. aprill 2022

Nõukogu määruse (EL) nr 269/2014 artikli 2 lõiget 1 ei kohaldata tagasiulatuvalt. See nõuab siiski kõigi nende varade külmutamist, mis kuuluvad praegu loetellu kantud isikutele või on nende valduses, omandis või kontrolli all. Kui hindamise ajal on põhjendatud alus arvata, et teatavad varad „kuuluvad“ loetellu kantud isikule või on tema „kontrolli all“, isegi kui need kuuluvad nimeliselt kellelegi teisele, siis tuleb need varad artikli 2 lõike 1 kohaselt külmutada. Pole oluline, millal vara üle anti.

⁵ [Iraaniga tegelevatele ELi ettevõtjatele mõeldud vastused küsimustele piiravate meetmete kohaldamisega seotud hoolsuskohustuse kohta \(europa.eu\).](#)

⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10572-2022-INIT/et/pdf>.

⁷ https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine/frequently-asked-questions-sanctions-against-russia_en.

⁸ https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/faqs-sanctions-russia-assets-freezes_en.pdf, 8. küsimus.

Mis puutub hindamisse, siis komisjoni poolt varem kontrolli kontekstis esitatud kriteeriumid ei olnud ammendavad. Kolmandate isikutega (ja võimalike perekondlike sidemetega) seotud olukordades võiks arvesse võtta ka muid elemente, näiteks:

- loetellu kantud isiku ja kolmanda isiku vahelised tihedad äri- ja peresuhted;
- kolmanda isiku, kes on nüüd varade omanik, ametialane sõltumatus;
- kolmandale isikule tehtud varasemad kingitused ja nende võrdlus kõnealuse tehinguga;
- kolmandale isikule tehtud varasemate kingituste sagedus/regulaarsus;
- loetellu kantud isiku ja kolmanda isiku vaheliste ametlike kokkulepete sisu;
- varade laad (nt kas tegemist on loetellu kantud isiku omanduses või kontrolli all oleva äriühingu osalusega).⁹

Kontroll

ELi parimates tavades on kontrollikriteeriumide kohta öeldud järgmist:

63. „Hindamisel, kas teine isik või üksus kontrollib juriidilist isikut või üksust kas üksinda või vastavalt muu aktsionäri või kolmanda osapoolega sõlmitud lepingule, võiks muu hulgas arvesse võtta järgmisi kriteeriume:

a) omatakse või kasutatakse õigust ametisse määrata või ametist vabastada enamikku juriidilise isiku või üksuse haldus-, juht- või järelevalveorganite liikmetest;

b) hääleõigust kasutades ollakse ainuisikuliselt ametisse määranud enamiku juriidilise isiku või üksuse haldus-, juht- või järelevalveorgani liikmetest, kes on olnud ametis käesoleva ja eelmise majandusaasta jooksul;

c) kontrollitakse vastavalt selle juriidilise isiku või üksuse teiste osanike või aktsionäridega sõlmitud lepingule üksinda häälteenamust selles juriidilises isikus või üksuses;

d) omatakse õigust avaldada valitsevat mõju juriidilisele isikule või üksusele vastavalt selle juriidilise isiku või üksusega sõlmitud lepingule või selle asutamislepingu või põhikirja sättele, kui seda juriidilist isikut või üksust reguleeriva õigusega on selle suhtes lubatud niisugused lepingud või sätted;

e) omatakse volitusi kasutada õigust avaldada punktis d nimetatud valitsevat mõju, kuigi ei olda selle õiguse valdaja²¹;

f) omatakse õigust kasutada kõiki juriidilise isiku või üksuse varasid või osa nendest;

g) juhitakse juriidilise isiku või üksuse ettevõtet ühisel alusel, avaldades konsolideeritud aastaaruande;

h) jagatakse solidaarselt või tagatakse juriidilise isiku või üksuse finantskohustusi.

64. Kui ükskõik missugune neist kriteeriumidest on täidetud, loetakse, et juriidiline isik või üksus on teise isiku või üksuse kontrolli all, kui juhtumipõhiselt ei ole võimalik tõestada vastupidist.

65. Eespool nimetatud omamise ja kontrolli kriteeriumidele vastavust võib juhtumipõhiselt ümber lükata“.

⁹ https://finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/faqs-sanctions-russia-assets-freezes_en.pdf, 5. küsimus.

Komisjon on esitanud oma seisukoha ka kontrollikriteeriumide kohta. Komisjon on oma 1. septembri 2017. aasta teatises¹⁰ märkinud järgmist:

„Hindamisel, kas teine isik või üksus kontrollib juriidilist isikut või üksust kas üksinda või vastavalt muu aktsionäri või kolmanda osapoolega sõlmitud lepingule, tuleb teha kõigi kahe ettevõtte/üksuse vaheliste organisatsiooniliste, struktuursete ja majanduslike seoste faktiline hindamine.

Otsustav tegur on see, kas loetellu kantud üksus suudab avaldada ja avaldab tõhusalt otsustavat mõju teise kõnealuse üksuse tegevusele. Kuigi märkimisväärne osalus on üks tegur, mis võib viidata kontrollile, puudub alammäär. Isegi vähemusosalus võib olla piisav, kui sellega kaasnevad õigused, mis on ulatuslikumad kui tavaliselt vähemusaktsionäridele antavad õigused, ja kui õiguslike või majanduslike asjassepuutuvate kaudsete tõendite kogumi meetodi abil analüüsidest nähtub, et loetellu kantud üksus tegelikult mõjutab teist üksust.

Otsustava mõju tunnused on muu hulgas järgmised:

- a. õigus ametisse määrata või vallandada enamikku juriidilise isiku või üksuse haldus-, juhatus- või järelevalveorgani liikmetest;
- b. õigus kasutada kõiki juriidilise isiku või üksuse varasid või osa nendest;
- c. juriidilise isiku või üksuse finantskohustuste solidaarne jagamine või tagamine;
- d. mõju omamine seoses ettevõtlusstrateegia, tegevuse üldpõhimõtete, tegevuskava, investeeringute, mahtude, rahaliste vahendite, inimressursside ja õiguslike küsimustega;
- e. juriidilise isiku või üksuse äritegevuse jälgimise mehhanismide kehtestamine või säilitamine;
- f. muud tunnused, nagu ühine tegevuskoha aadress või sama nime kasutamine, mis võivad jätta kolmandatele isikutele mulje, et need kaks üksust on tegelikult osa samast ettevõttest.

2. Mida tähendab „tegelik kasusaaja“ ja miks on see oluline?

Rahapesu tõkestamist käsitlevates õigusaktides kasutatakse mõistet „tegelik kasusaaja“. Äripartneri üle kontrolli omava isiku kindlaksmääramisel võib kasuks tulla tegeliku kasusaaja isiku teadmine.

Tegelik kasusaaja füüsiline isik, kes on äriüksuse või muu juriidilise isiku lõplik omanik või kes neid lõplikult kontrollib ja/või füüsiline isik (füüsilised isikud), kelle nimel tehing või toiming tehakse. Üldjuhul (ja ilma et see piiraks konkreetse juhtumi konkreetseid asjaolusid) võib juriidilise isiku tegelik kasusaaja olla füüsiline isik, kes:

- omab vähemalt 25% omakapitalist või
- omab vähemalt 25% hääleõigusest; või
- on vähemalt 25% omakapitali saaja.

Muud õiguslikud õigused võivad anda kontrolli ELi ettevõtja äripartneri üle isikule või üksusele, kelle suhtes kohaldatakse ELi piiravaid meetmeid. Sellised õigused võivad hõlmata võimalust määrata ametisse juhatuse või nõukogu liikmeid, avaldada valitsevat mõju õiguslikele ja ärilistele otsustele või tegutseda peamise rahastajana. ELi ettevõtjad võiksid tutvuda direktiivi (EL) 2015/849 (rahapesuvastane direktiiv) artikli 3 lõikega 6, et saada täiendavaid üksikasju juriidiliste isikute ja õiguslike üksuste tegelike kasusaajate tuvastamise kohta.

¹⁰ Komisjoni vastused korduma kippuvatele küsimustele ELi piiravate meetmete kohta Süürias, https://finance.ec.europa.eu/system/files/2020-01/170901-faqs-restrictive-measures-syria_en.pdf.

II LISA

Kontaktid:

- Rahapesu Andmebüroo, info@fiu.ee
- Maksu- ja Tolliamet, tollinfo@emta.ee
- Kaitseministeerium, info@kaitseministeerium.ee
- Rahandusministeerium, info@fin.ee
- Välisministeerium, vminfo@mfa.ee
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium, info@mkm.ee
- Kliimaministeerium, info@kliimaministeerium.ee